

HOGYA GYÖRGY

KEDVENC VÁROSOM – FATÉHPUR

Fatéhpur Indiában található (némiképp megmagyarázza, miért nem személyes élményekkel szolgálak), és egyetlen írástudatlan muszlim uralkodónak köszönheti meglehetősen rövid életét (1571-től 1585-ig). A mogul birodalom legnagyobb uralkodója, Akbar alkotta meg, és ugyanő rendelte el kiürítését is. Akbar nemcsak a vallások iránt volt nyitott — szívesen beszélgetett a bölcs bráhmanákkal, jezsuita térítőkkal, zoroasztriánusokkal, zsidókkal és másokkal —, de a művészetek iránt is. Elsősorban bátor tettek minősíthető a részéről, hogy a szúfi utat járta, és a művészetben megengedte az élőlények ábrázolását. Például a szultána szobájának falait angyalok ábrái díszítették, amiből egyesek arra következtetnek, hogy keresztény felesége is lehetett, de figyelembe kell venni, hogy a perzsa „firist” (angyal) ábrázolások is hasonlítanak a keresztény angyalokra, így ez alapján nem szabad messzemenő következtetéseket kinyilvánítani.

Akbar azonban nem csak a festészetet újította meg, de építészeti csodákat hozott létre. Új stílust teremtett, melynek olyan csodálatos példái sorakoznak Fatéhpurban, mint a Dzsama Masdzsid, a Díván-i-Khász (Magánkihallgatások Csarnoka), a Díván-i-Ám (Nyilvános Kihallgatások Csarnoka), továbbá az Ánkh Micsauli – amelynek a jelentése: „csukott szemek”, és valójában császári kincstárnak szánták –, valamint a Pancs Mahal, amelyet az új világvallás székhelyének szánt. (Igen, még erre is volt ideje, valószínűleg Kabir, Dádu és Nának hitújítók hatására az Isteni hitet, a Dín-i-Iláhi-t akarta megalapozni, s eredetileg ennek a székhelye lett volna a Pancs Mahal.) A komplexum öt, egymáshoz oszlopokkal aszimmetrikusan kapcsolódó szintből áll. A földszint 84 oszlopot foglal magába, amely számot a hinduk nagyon kedvezőnek tartották, mivel a hét ismert bolygó számának szorzata a zodiákus 12 jegyével. Akbar muszlim feleségei az újhirdetést ide megtekinteni, míg a rádzsputi hercegnők teliholdkor látogatták ezt a helyet.

És mindez csak a kezdet volt! Akbar a saját síremlékét is megtervezte, igaz, ez már nem Fatéhpurban fekszik, hanem az Agrától nem messzi Szikandrában (a már említett fia, Dzséhángir építette fel), ám az építé-

si elvek a fatéhpuri Pancs Mahalt tükrözik, s a kenotáfiumot sem a megszokott helyen, a földszinten, hanem a síremlék legfelső emeletén helyezték el a nyitott tetőcsarnok közepén.

Az új építészeti stílus sem perzsa, sem hindu, sem muszlim – és mégis, mindegyik képviselve van benne. Az új stílus neve: mogul. A kupolák és az oszlopok az iszlám építészetre emlékeztetnek, az oszlopcsarnokok, a pillérek formái indiai, szaracén vonásokat viselnek, a márványrácsos megoldások szinte mindenütt megtalálhatók éppúgy, mint a később ugyancsak elterjedt pietra dura eljárás (színes kőberakás). Dzséhángir már külföldi művészeket és iparosokat (többek között olaszokat) foglalkoztatott.

Igaz, csak képzeletben és a neten található, valamint művészeti könyvek képeinek segítségével járom Fatéhpur utcáit, tereit és a paloták elérhető termeit, nem tudok betelni azokkal a csodálatos, változatos, művészi megoldásokkal, melyek később Agrában, Lahorban, Delhiben és más városokban is felbukkantak, sőt mi több, Akbar unokája, Sáh Dzséhán (Dzséhángir fia), a Tádzs Mahal (1632 és 1647) építője is ennek a vonalnak a képviselője (a Tádzs Mahalt legkedvesebb felesége, Mumtaz-i Mahal — A Palota Ékesége — emlékének szentelte). A mogul építészeti az ő korában érte el tetőfokát; az áttört kőablakrácsok, a fehér márvány, a pietra dura színes kőberakásai, a tükörtermek tetőzték be mindazt, amit valamikor Akbar kezdett el.

Egy oldalon nem lehet elég alaposan bemutatni Fatéhpurt, de lehet, hogy az itt olvasottak alapján valakinek kedve támad utánanézni, sőt valaki el is utazik oda. Bár a faanyagot, kapukat, ajtókat a helyiek rég elvitték, eltűzelték, a kőből faragott elemek mindmáig hirdetik Akbar akaratát...

Fatéhpur végzetét, végzetének okát nem látjuk tisztán: egyik magyarázat az ivóvíz hiányát hozza fel, a másik szerint Szelim sejket zavarta a város zaja meditálás közben, harmadik szerint a Dín-i-iláhi megalapítására tett sikertelen kísérlet vette el Akbar kedvét attól, hogy a várost fennartsa. Nem tudjuk biztosan...

Fatéhpur azonban áll, s bár testem soha nem járt ott — és valószínűleg nem is fog —, lellem szívesen fogadja azokat a gondolatokat, melyeket a város történelme sugall...